

BEGRAAFPLAATS BERGWEG VELP
ANNO 1874

Welkom op de begraafplaats!

Oriëntatietocht

We beginnen met een stukje historie. Vanaf omstreeks 1835 werden katholieke inwoners van Velp begraven op de hervormde begraafplaats aan de Reinaldstraat in Velp. In 1873 vroeg het kerkbestuur van de kerk aan de Emmastraat aan de gemeente toestemming om een stuk land bij de kerk als RK-begraafplaats (kerkhof) in te richten. Dat mocht niet omdat het binnen de bebouwde kom lag. Het lukte wel door de aankoop van een kavel aan de Zandbergseweg, thans Bergweg. De inzegening vond plaats op 11 januari 1874 om 11 uur door pastoor Koene wiens graf de begraafplaats domineert.

We lopen in deze oriëntatietocht langs een aantal prominente graven, met symbolen en andere bezienswaardigheden. Het is niet verwant de begraafplaats is slechts 0,3 ha groot, maar er is genoeg te zien en te ontdekken. Wel vragen we om overal voorzichtig te zijn en vooral geen graven te betreden.

We beginnen bij het informatiebord met de plattegrond van de begraafplaats die ook achterop deze brochure staat afgedrukt. Het is goed te zien dat, zoals vaak bij een RK-begraafplaats, het kruis de basisvorm van deze begraafplaats is.

De begraafplaats is verdeeld in 11 genummerde panden (de oorspronkelijke benaming). Die panden zijn weer verdeeld in rijen en de rijen in graven. A-1-1- is dus pand A, rij 1, graf 1. De indeling en benamingen die in de loop der tijd zijn ontstaan, vertonen nogal wat schommelingen en inconsequenties als gevolg van tussentijdse uitbreidingen, maar wordt door ons gehandhaafd omdat het de worsteling met de beschikbare ruimte laat zien. Kijk ook even naar de legenda links onderin voor de verklaring van de kleuren. Conclusie: er zijn nog steeds graven die uitgegeven kunnen worden. Het doel van de stichting is namelijk 'Behoud en Beheer' van deze begraafplaats.

We gaan meteen voor de beuk rechtsaf naar twee kleine graven bij de haag.

Graven van kinderen die 'onder de heg' begraven werden in niet-gewijde grond omdat ze niet gedoopt waren.

Meestal doodgeboren of bij de geboorte overleden, 'ongedoopte kinderen'.

We lopen terug naar de oude beuk.

Bekijk de graven links, de meeste hebben een kruis en de graven 1.10, 1.6 en 1.2 hebben palmtakken, het symbool voor de overwinning op de dood!

Die beuk is nog ouder dan de begraafplaats en waakt als het ware over de rust van de overledenen. Hier stond vroeger een hek met een poort die als ingang fungeerde. De oude fundering moet er nog steeds liggen.

We gaan op zoek naar een 'algemeen' graf. Dat vinden we in pand G rij 2, graf 9a. Ernaast ligt het eigentijdse graf van Jacco Stekenburg, voormalig cafébaas en filmopereur.

Het is een klein grafje maar wel met veel impact. Er staan drie kleine stenen op met drie verschillende familienamen: Fritz, Zwiers en Peters. In een algemeen graf werden mensen begraven die meestal niets met elkaar te maken hadden. Vaak een kwestie van geld.

We lopen terug en gaan rechtsaf op zoek naar graf C-5-9.

We komen bij het graf van Bertus van der Kemp. Hij was een verzetsheld die postuum werd onderscheiden met de Yad Vashem medaille wegens zijn bijzondere verdiensten voor Joodse onderduikers in Velp tijdens de tweede wereldoorlog. Een van die onderduikers was Rabbijn Abraham Soetendorp die in november 2022 voor het eerst zijn graf bezocht.

Op het eind van de vorige rij staat een kruis met een bijzonder teken! Iesus Hominium Salvator. Jesus redder der mensheid. De graven hier hebben ook kruisen en palmtakken.

We begeven ons nu naar het 'monument' van pastoor Koene.

Zie het informatiebordje met bijzonderheden over deze markante pastoor.

Kijk ook eens goed naar zijn graf, een prachtig exemplaar van Belgisch hardsteen, een veelgebruikte soort voor grafstenen.

Er zit veel symboliek in deze grafsteen. Op de uiteinden staan de symbolen van de vier evangelisten. Marcus de leeuw, Lucas de stier, Mattheus de adelaar en Johannes de engel. De miskelk met hostie is het symbool van de eucharistie en vind je bijna op ieder pastoorsgraf.

Het randschrift luidt: 'die velen onderricht zullen hebben op de wegen der gerechtigheid, zullen schitteren in de eeuwigheid'.

Rechts naast hem, in pand C rij 1, graf 2 t/m 5, liggen nog vijf pastoors: Weenink, Plaster, Jansen, Schaars en Sips. Van deze vijf zijn de laatste drie herbegraven vanaf 'Heiderust' in Rheden. Het bestuur wilde hun stoffelijke resten zeker stellen en zo liggen ze hier herderlijk te wachten op 'het einde der tijden'. Lees het bordje met meer informatie over o.a. het oorlogsverleden van Schaars en Jansen.

Voor u verder gaat, kijk eens goed naar de ordening van de graven op de begraafplaats. Alle graven wijzen richting het graf van pastoor Koene. Men ligt als het ware geschaard rond zijn graf. Daar zit volgens ons geen religieuze of diepzinnige betekenis achter, maar het past wel bij deze ‘bouw-pastoor’ van de kerk aan de Emmastraat. Het verhaal gaat dat hij bij leven zijn eigen graf heeft laten ontwerpen door Boerbooms, een bekend architect van vooral neogotische kerken, waaronder de huidige OLV-kerk.

Oorspronkelijke graf

We gaan verder naar het graf van Anna Colin-Tobisch, schuin rechts achter Koene: A-2-2.

Het graf van deze beroemde concertzangeres was helemaal vervallen en is in 2013 in ere hersteld door steenhouwer Rob van Dis door een afbeelding van het oorspronkelijke monument op een stèle te etsen.

Het gerestaureerde graf

Lees het opschrift op de plaat onder de stèle dat begint met ‘Ihr Lied war gross und gross ihr Leid’. Een prachtige dramatische tegenstelling. Op haar graf staat een vrouw met een harp met een gebroken snaar geleund tegen een gebroken zuil, teken dat het leven ten einde is!

Zie hoe mooi de oude graven er in dit gedeelte bijstaan. Dat komt omdat in dit gedeelte van de begraafplaats veel graven zijn gerestaureerd met een subsidie van het Prins Bernard Cultuurfonds. Zie onder andere graf A-2-9 van majoor Hamers, onderscheiden met de militaire Willemsorde.

Kijk ook eens naar de volgende graven! Graf A-1-G van De Kuyper van het gelijknamige drankenmerk. Graf A2-10 van Pius van de Loo heeft een zandloper als symbool van de kortstondigheid van het leven en aan beide zijden een toorts met de vlam naar beneden, dat op een uitgedoofd leven wijst. Graf A-2-11 heeft een engeltje met een bloemenkrans in de hand en een afgeknotte zuil. Er zijn veel engeltjes op de begraafplaats vooral op kindergraven.

Graf van: Hamers A-2-9 en De Kuyper A.1-G, Graf met zandloper en toortsen. Graf met engeltje

Van hier gaan we terug en om het grote graf van De Bruijn op AA-4-A - met een hek eromheen.

Dit is geen gewoon graf maar een grafkelder. Alle graven in deze rij zijn grafkelders waaronder die van Burgers van de voormalige rijwielfabriek. Een rijtje vroegere notabelen op de A-locatie van onze begraafplaats!

Een grafkelder is een gemetseld graf. Grafkelders worden meestal gebruikt als familiegraven. Dit houdt in dat er meerdere grafkisten in één kelder geplaatst kunnen worden. De kisten worden veelal boven elkaar geplaatst en zoals de meeste gewone ‘zandgraven’ afgesloten met een steen/monument.

Grafkelders: AA-4-A van de familie De Bruijn , Graf AA-4-C Burgers, Graf AA 4-E Familie Leenders

Aan de rechterkant hebben enkele grafkelders een steen in de vorm van een kist. AA-4-E een kruis met een afbeelding van Maria, wat niet veel voor komt.

Aan de linkerkant het graf E-1-11 van Van der Meer met een engel met een bloemenkrans in de hand rustend tegen een gebroken zuil, een jong gebroken leven. Op het graf E-1-12 er naast staat R.I.P., afkorting voor Requiescat In Pace. De vertaling staat op het buurgraf E-1-14 en wel: Rust In Vrede.

Na rij E2 gaan we rechtsaf en lopen door tot 'Het gat in de heg' waar meestal een bakje met violen staat. Die violen verwijzen naar het boek 'Knielen op een bed violen' van Jan Siebelink. De kwekerij van zijn vader grensde hier aan de begraafplaats. Zie het informatiebordje.

We gaan langs de achterste rij terug naar de overkant. We komen langs E-4-12

Het graf van de familie IJkhout. Als symbool is boven aan de steen een stralende zon te zien.

We steken het pad over en gaan naar pand B.

In dit pand vindt u veel oude graven waaronder het oudst bewaard gebleven graf, het graf van Smeltink op B-2-1 uit 1874. De grafsteen mag dan oud zijn, maar is nog goed leesbaar. Hier liggen drie personen: Hendrik Smeltink en zijn twee 'huisvrouwen' Fenna en Wilhelmina. Verhaal 10 uit ons boek: 'Oudst bestaande grafmonument'.

We gaan een rij verder, het pad op dat de panden B en D van elkaar scheidt. We lopen nu naar ‘het kinderhofje’ en komen langs het graf van de familie Staal.

Op het bordje bij het graf vindt u veel over de symboliek van de speciale zandloper op het graf.

Aan het eind van het pad zijn een aantal kindergraven bij elkaar met hartverscheurende teksten als:

‘Tot weerziens in den hemel lieve Pietje’. Het zijn oude tweede klas graven uit de tijd dat er nog klassonderscheid tussen de graven was. Drie graven

hebben een vrij nieuwe steen, o.a. het graf van Pietje met een vogeltje erop, maar de tekst is niet gewijzigd! Hier is ook het graf van Inge Nancy Maria Steevensz die, drie maanden oud, door haar moeder dood in haar wiegie werd gevonden. In 2011 zijn de urnen van haar ouders Eddy en Thera bijgezet in dit graf. Verhaal 33 uit ons boek ‘Wiegendood’

We gaan terug en lopen richting de poort naar drie graven die met de oorlog te maken hebben. Allereerst het graf van J.A. Rutten op D-3-4.

Het enige ‘oorlogsgraf’ van onze begraafplaats, beheerd door de Oorlogsgravenstichting. Zie ook het bordje aan de poort van deze stichting en verhaal 43 ‘Oorlogsgraven’ uit ons boek.

Er zijn meer graven die als oorlogsgraf kunnen worden aangemerkt, maar familieleden wilden soms niet zo’n officieel graf. Naast deze oorlogsgraven zijn er ook graven met ‘slachtoffers van de oorlog’.

We staan stil bij twee aan elkaar grenzende graven met tragische verhalen. Het zijn de graven van de kinderen Van Remmen op D-4-1. De kinderen Mars op D-4-2.

De kinderen Van Remmen werden getroffen door een neerstortende V-1 in de Oranjestraat en de kinderen Mars door een voltreffer in hun schuilplaats bij hun huis aan de Enkweg. Lees het prachtige opschrift op de voet van de vier afgeknotte zuilen van het graf van de Van Remmens

‘Stil... ze slapen
Vier engelen waken
En wekken hen
Bij ‘t eerste lichten
Van den eeuwigen
morgen’

Graf van kinderen Van Remmen en de kinderen Mars

We laten het ‘oude’ gedeelte nu achter ons en gaan naar het ‘nieuwe’ gedeelte dat bestaat uit de urnentuin, de gedenkbom en de ‘Bergplaats’, ons nieuwe onderkomen.

urnentuin werd ingewijd op Allerzielen 2005. De zuil van het kindermonument symboliseert een boom waarvan de blaadjes op de aarde gevallen zijn. De vogels maken verbinding tussen

In de urnentuin staat ook het kindermonument. De urnentuin werd opgericht om geld te genereren voor het behoud van de begraafplaats. De urnentuin

aarde en hemel; een vogel vliegt omlaag, de andere omhoog. Onderaan het monument het opschrift: 'Ter herinnering aan alle hier begraven kinderen sedert 1874'. De vogels komen terug in het logo van de begraafplaats.

We lopen door de urnentuin naar de twee urnenmuren.

Daarbij passeren we een aantal urnengraven. Er zijn twee mogelijkheden voor de plaatsing van een urn. Dat kan in de urnentuin in een urnengraf op de grond of in een urnennis in de urnenmuur, het zogenaamde columbarium. In een urnennis passen twee urnen, in een graf vier urnen. Tussen de twee urnenmuren staat de gedenkboom.

De gedenkboom staat er sinds Allerzielen 2020. Nabestaanden hebben niet altijd een vaste plek waar ze een overledene kunnen gedenken. Met de gedenkboom willen we nabestaanden een plek bieden om even stil te staan bij een dierbare. Bijvoorbeeld wanneer de as is verstrooid of wanneer iemand in het buitenland of elders begraven ligt of een graf niet meer bestaat. Om die overledenen te gedenken kan men een gedenkplaatje kopen dat in de boom komt te hangen. Meer informatie via de website.

Als je door de urnentuin loopt zie je dat er nieuwe symbolen zijn. Zo zijn er wel vier opengeslagen boeken, o.a. in Pand UG, 1-5. De betekenis is duidelijk: het boek van het leven is gesloten. Ook zie je hartjes, vogels en rozen. Het motief van de rozen ligt voor de hand. Zij duiden op de liefde en de vergankelijkheid van het leven. Ook op de rest van de begraafplaats verschijnen moderne symbolen, zoals een bloempot en druiven!

Nog iets over een aantal symbolen zoals klimop, dat het symbool van de eeuwige vriendschap is. De klimop houdt de herinnering vast, daarom werd ze ook als grafbeplanting gebruikt. Een kruis met Iesus Hominium Salvator: Jezus, redder der mensheid. Verder de speciale zandloper op het graf van de familie Staal, met bovenop een vlinder en links de vleugel van de duif 'de dag' en rechts de vleugel van de vleermuis 'de nacht'.

Links een grafmonument met palmtak-symbool. In de christelijke kunst was de palmtak, symbool van de overwinning op de dood door en in Christus.

Onderste rij moderne symbolen: een bloempot voor iemand die veel voor het groen op de begraafplaats heeft gedaan, druiventrossen en hartjes.

'Bergplaats'

Het doodgravershuis annex lijkenhuisje

Naast de urnenmuur staat ons nieuwe onderkomen, de 'Bergplaats', de officiële naam van dit multifunctionele gebouw. In het gebouw vergadert het bestuur en kunnen gasten worden ontvangen. Ook is het archief van onze begraafplaats hier ondergebracht. Het staat op de plaats waar vroeger een woning met het 'lijkenhuisje' stond. Dat is afgebroken in de tijd dat de begraafplaats in verval raakte en dreigde geruimd te worden. Dat dat niet gebeurd is, is te danken aan een stel parochianen onder aanvoering van Jan Erren, wiens naam voor altijd verbonden blijft aan deze begraafplaats.

We zijn aan het eind van deze oriëntatietocht gekomen en verlaten de begraafplaats weer via de poort na een laatste blik op de prachtige Jan Erren waterpomp die hier in 2005 is geplaatst. En als u denkt: 'Wat ligt die oude begraafplaats er prachtig bij!', dan zijn we trots dat we kunnen zeggen dat dat

De Jan Erren waterpomp

het resultaat van het werk van de vele vrijwilligers is, die het bestuur helpen de begraafplaats in optima forma te houden. We hopen dat u op een aangename manier iets meer hebt 'ontdekt' over onze begraafplaats waar wij heel trots op zijn en blijven 'tot het einde der tijden'.

Het boek 'Tot het einde der tijden' is sinds 9 november 2018 uit, is geschreven door Herman Staring en bevat 91 hoofdstukken met verhalen over overledenen die op de begraafplaats begraven liggen of over mensen die een speciale band met onze begraafplaats hebben. Het boek kost €19,95 en is te bestellen via info@rkbegraafplaatsvelp.nl